

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning
Lärarprogrammet, examensarbete 10 poäng

Barns motoriska utveckling - hur lärare arbetar med motorik i skolan

Margareeta Tuunainen & Malin Granqvist

LAU350

Handledare: Gudrun Wallner Bergö

Examinator: Ann-Charlotte Mårdsjö

Rapportnummer: VT06-2611-08

Abstract

Institution: Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet
Titel: Barns motoriska utveckling – hur lärarna arbetar med motorik i skolan
Författare: Margareeta Tuunainen och Malin Granqvist
Typ av arbete: Examensarbete (10 poäng)
Handledare: Gudrun Wallner Bergö
Examinator: Ann-Charlotte Mårdsjö
Rapportnummer: VT06-2611-08
Datum: Maj 2005
Sökord: Motorik, motorisk utveckling, motoriska brister, lärares utbildning

Syfte

Syftet med arbetet är att ta reda på hur lärare arbetar med motorisk utveckling i idrottsundervisningen. Vi vill även se vilka kunskaper lärarna har och hur de använder dessa.

- Hur lägger lärarna fokus på den motoriska utvecklingen i skolan?
- Vilket stöd får barn med motoriska brister i skolan?
- Hur påverkar lärarens grundutbildning det pedagogiska arbetet med motoriken?
- Ser pedagogerna någon koppling mellan motoriska brister och social utveckling?

Metod

Vi har använt oss av halvstrukturerade intervjuer med fem lärare, två idrottslärare och tre klasslärare som har idrott med sina klasser.

Resultat

Den grundutbildning lärarna har påverkar deras syn på och kunskap om barns motorik. Ju mer idrott lärarna har i sin utbildning desto mer medvetna är de om barns motoriska utveckling. Samtliga lärare tycker att motoriken är en viktig del i deras undervisning. Hur lärarna arbetar med motoriken i sin undervisning skiljer sig åt. Några av lärarna har rena motoriklektioner medan några väver in det i undervisningen. Alla lärarna bestämmer själva hur mycket motorik de ska ha i sin undervisning men de tar hjälp av kurs- och läroplaner. På en av skolorna finns möjlighet till extra motorikträning utöver de vanliga idrottslektionerna för barn med motoriska brister. Genom att lärarna observerar under idrottslektionerna ser de hur barnens motoriska förmåga utvecklats. De lärare som har barn med motoriska brister ser ofta en koppling mellan motoriska brister och social utveckling.

Förord

Examensarbete har vi valt att genomföra tillsammans eftersom vi båda kommer att arbeta med barns motoriska utveckling. Ämnet intresserar oss och vi tycker att motoriken är viktig för barns utveckling. För oss är det intressant att se hur lärare arbetar med detta i sin undervisning. När vi bestämt oss för vilket ämne vi skulle skriva om utformade vi ett syfte och genom att ta del av litteratur inom ämnet kunde vi formulera lämpliga problemfrågor samt planera vår undersökning. Undersökningens resultatet har vi bearbetat och analyserat.

Vi genomförde allt i arbetet gemensamt för att vara lika delaktiga i alla delar och för att kunna bolla idéer fram och tillbaka.

Avslutningsvis vill vi tacka alla lärare som tagit emot oss och ställt upp på våra intervjuer. Vi vill även tacka vår handledare Gudrun Wallner Bergö för det engagemang som hon har visat och den hjälp vi har fått.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	6
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	6
2 LITTERATURANKNYTNING	7
2.1 MOTORISK UTVECKLING	7
2.1.1 Begreppet motorik.....	7
2.1.2 Grov- och finmotorik.....	7
2.1.3 Utvecklingsstadier.....	8
2.1.4 Forskning om motorik.....	8
2.1.5 Hjärnans styrning av rörelser.....	9
2.1.6 Utveckling av rörelser och sinnen 6-10 år.....	9
2.2 MOTORIKEN I SKOLAN	10
2.2.1 Skolans uppgift.....	10
2.2.2 Lärares roll.....	11
2.3 SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV	13
2.4 MOTORIK OCH SJÄLVKÄNSLA.....	13
2.5 BARN MED MOTORISKA BRISTER.....	15
3 METOD OCH MATERIAL	17
3.1 METODVAL	17
3.2 URVAL	17
3.3 GENOMFÖRANDE	17
3.4 TILLFÖRLITLIGHET.....	18
4 RESULTAT	19
4.1 PRESENTATION AV UNDERSÖKNINGSGRUPP	19
4.1.1 Idrottslärare A.....	19
4.1.2 Idrottslärare B.....	20
4.1.3 Klasslärare 1.....	21
4.1.4 Klasslärare 2.....	22
4.1.5 Klasslärare 3.....	22
4.2 ANALYS AV INTERVJUERNA.....	23
4.2.1 Utbildningens betydelse	23
4.2.2 Motorisk träning.....	23
4.2.3 Social utveckling och trygghet i klassen	24
4.2.4 Arbetet med barn med motoriska brister.....	24
4.3 SAMMANFATTNING AV RESULTATET.....	25
5 DISKUSSION	26
5.1 METODDISKUSSION.....	26
5.2 MOTORIKKUNSKAPENS BETYDELSE.....	26
5.3 SKOLANS ROLL.....	27
5.4 ARBETET MED BARN MED MOTORISKA BRISTER.....	28
5.5 OBSERVATION AV BARNES MOTORIK.....	29
5.6 MOTIVATION FÖR LÄRANDE	29
5.7 MOTORISKA BRISTER OCH SOCIAL UTVECKLING.....	29
5.8 IDROTTENS BETYDELSE.....	30

6 SLUTSATS	31
6.1 VIDARE FORSKNING	32
7 LITTERATURLISTA	33

BILAGOR

OBSERVATIONSUNDERLAG 1.....	Bilaga 1
OBSERVATIONSUNDERLAG 2.....	Bilaga 2
INTERVJU FRÅGOR TILL LÄRARE.....	Bilaga 3

1 INLEDNING

Barns motoriska utveckling är en livslång process. Ju äldre man blir desto svårare är det att lära sig en ny rörelse. Det är därför viktigt att barn redan på ett tidigt stadium får chansen att röra sig, för att utveckla sin motorik. Här har skolan en viktig roll. Det är i skolan barn får sin första kontakt med lärarledd idrottsundervisning. Idrotten är en viktig arena för barn som har svårigheter med motoriken och som saknar intresse för idrotten. Dessa barn söker sig inte självmant till föreningslivet. Deras enda chans att utveckla motoriken är förmodligen i skolan. Det är idag vanligare att barn och ungdomar sitter framför datorn och tv:n ofta än att de är ute och rör på sig. Detta leder till att fler och fler barn blir överviktiga. Fetma blir ett allt vanligare problem i dagens samhälle. År 1984 gjordes en undersökning av 5 000 tioåriga barn. Av dessa var 7 % överviktiga och 0,5 procent led av fetma. År 2000 hade antalet ökat till 18 % överviktiga och 3 % led av fetma

(<http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=762&a=266049>). Därför tycker vi att det är viktigt att skolan tar sin roll på allvar. ”Utbildningen i grundskolan skall syfta till att ge eleverna de kunskaper och färdigheter och den skolning i övrigt som de behöver för att delta i samhällslivet. [...] Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet” (Läraryrket, 2001, s.72).

Det centrala i ämnet idrott och hälsa är att utveckla allsidiga rörelseaktiviteter. En positiv upplevelse av rörelse och rytm är en grund för att barn ska delta i enskilda aktiviteter och gruppaktiviteter. Det främjar även den motoriska förmågan

(<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0506&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>).

Vi tycker att motorikundervisning är viktigt för barn, för motoriken påverkar så mycket mer än bara rörelseförmågan. Enligt vår uppfattning ökar en bra motorik chansen till att barnet får en positiv social utveckling och självbild. Enligt det vi har upplevt under vår VFU-tid och genom den kunskap vi har fått genom utbildningen, så läggs det för lite fokus på motoriken. Vi undrar vad detta kan bero på. Är det brist i lärarnas kunskap eller brist på engagemang?

1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Syftet med arbetet är att ta reda på hur lärare arbetar med motorisk utveckling i idrottsundervisningen. Vi vill även se vilka kunskaper lärarna har och hur de använder dessa.

- Hur lägger lärarna fokus på den motoriska utvecklingen i skolan?
- Vilket stöd får barn med motoriska brister i skolan?
- Hur påverkar lärarens grundutbildning det pedagogiska arbetet med motoriken?
- Ser pedagogerna någon koppling mellan motoriska brister och social utveckling?

2 LITTERATURANKNYTNING

2.1 MOTORISK UTVECKLING

2.1.1 Begreppet motorik

Motorik härstammar från det engelska ordet motor (Sigmundsson & Pedersen, 2004:16). Begreppet motorik omfattar människans rörelseförmåga och rörelsemönster. Tillsammans med dessa och hjärnans funktioner bildas den totala rörelsekapaciteten. Begreppet innefattar även hur rörelser utvecklas och lärs in (Ericsson, 2005:19; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:60).

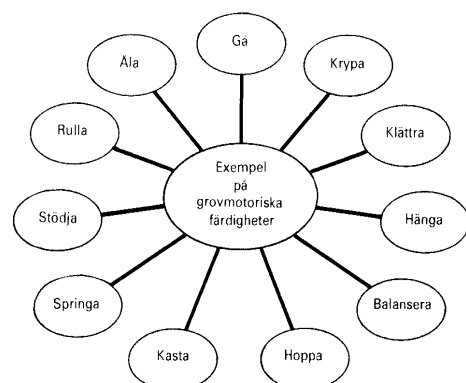
Förändring av motoriskt beteende över tid är ett sätt att definiera motorisk utveckling. Utvecklingen sker ofta i åldersstadier eller genom olika färdighetsnivåer, där barnet både lär sig nya rörelser och utvecklar de färdigheter som de redan har. Utvecklingen sker under hela livet och är alltså en livslång process (Ericsson, 2003; Sigmundsson, Pedersen, 2004:17).

Koordinativa egenskaper är enligt Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt (2002:97) grundelement i alla rörelselösningar. Exempel på koordinativa inlärningsprocesser är lek, dans och idrott. Goda koordinativa färdigheter gör det möjligt att snabbt behärska nya rörelser.

2.1.2 Grov- och finmotorik

Motoriken kan man dela in i två grupper, grov- och finmotorik. Grovmotorik involverar stora muskler och muskelgrupper där det inte krävs någon större precision. Finmotorik involverar små muskler och muskelgrupper, vilka kräver en hög grad av precision (Sigmundsson & Pedersen, 2004:20-21).

Om man har problem med grovmotoriken har man svårt att utföra stora kroppsrörelser. Man upplevs som klumpig, har dålig balans och har svårt att lära sig exempelvis att cykla, simma och sparka boll. Att ha grovmotoriska svårigheter innebär att det kan finnas: bristande automatisering av grundrörelser, svag muskelspänning, balansproblem, motoriska samordningssvårigheter, omogen, otränad och avvikande motorik. Brister hos grovmotoriken kan även orsaka brister hos finmotoriken. Genom att träna upp sin grovmotorik kan man förebygga problem med finmotoriken, och det kan i sin tur leda till bättre skolprestationer (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:37; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:60-61; Nielsen, Vesterdorf & Skaftved, 1990).

Har man finmotoriska svårigheterna så har man problem med precisionen i fingrar, händer och ansikte. Man kan till exempel ha svårt att knyta knutar, knäppa knappar, hålla i en penna och forma bokstäver. En onaturlig och spänd pennfattning kan bero på bristande automatisering av finmotoriska rörelser. Problem med tungmotoriken visar sig oftast i uttalssvårigheter (Ericsson, 2005:36; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:61,114).

2.1.3 Utvecklingsstadier

Enligt Ericsson (2003; 2005:31) utvecklas barns motorik i olika stadier som alla har lika stor betydelse för den motoriska utvecklingen. Det finns inga tydliga gränser mellan dessa stadier eftersom övergången sker successivt. Ericsson (2005:31) hänvisar till Vygotsky som menar att det är skillnader mellan barnets reella och potentiella utvecklings nivå, det vill säga vad barn klarar själva jämfört med vad de klarar med vuxnas hjälp. Han anser även att inläring är en förutsättning för utveckling och att inläringen påskyndar utvecklingen. Därmed bör undervisningen ligga något före det uppnådda utvecklingsstadiet. Om man ser på utvecklingen ur ett pedagogiskt perspektiv tar man inte fasta på Vygotskys teorier. Här påstår man istället att barn som inte behärskar en viss färdighet bör erbjudas möjligheten att träna den färdighet som utvecklingsmässigt kommer före. Då blir rörelsen inlärd och automatiserad vilket minskar risken för ett misslyckande. Om barnet inte kan hoppa på ett ben ska denne istället göra olika varianter av jämfotahopp. Barn som har svårt att gå balansgång behöver till exempel träna på att rulla, snurra och gunga. Även om man som lärare har varierad undervisning, är det viktigt att tänka på att ge barnen tillräckligt med tid för att träna en rörelse färdigt innan man går vidare till nästa. Upp till 9-10-årsåldern behöver barnet utvecklas allsidigt och kunna grundrörelserna innan det tränar specialiserade rörelser (Duvner & Robinson, 1987; Ericsson, 2005:31).

2.1.4 Forskning om motorik

Sedan början av 1800-talet har man forskat om motorik, men det blev ett särskilt forskningsområde först mot slutet av århundradet. Under 1970-talet började beteendevetenskapen och neurofysiologin forska tillsammans om motorik (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:19).

Det finns många vetenskaper som forskar om motorik exempelvis fysiologi, psykologi och pedagogik.

Den pedagogiska forskningen inriktar sig på att använda rörelse (lek, dans, motorisk träning, idrott m.m.), som ett medel för motorisk, psykisk och social utveckling (Ericsson, 2005:19; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:62).

Forskningsresultat pekar på att till exempel gångrörelsen är ett medfött motoriskt program. Barnet lär sig sedan att kontrollera rörelsen så att den anpassas till omgivningen (Ericsson, 2005:32).

En betydelsefull del i barnens motoriska utveckling är mognaden. Även hjärnforskare hävdar detta. De olika regionerna i hjärnan måste nå en viss mognad innan ett beteende kan uppkomma. Emotionell kontakt, stimulans och miljön påverkar utvecklingen av barnets motoriska färdigheter. Det är inte bara mognaden som påverkar den motoriska utvecklingen, utan träning och erfarenhet har också stor betydelse (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:32-33).

På senare tid har teorier om mognadens betydelse fått kritik, medan miljön har fått en allt större betydelse för motorisk utveckling. Genom miljön får vi chansen att aktivt påverka barns motorik. Miljö är de omgivningar som barnet befinner sig i under uppväxten, och de bidrar till utformningen av den motoriska utvecklingen (Ericsson, 2005:33,123; Mellberg, 1993; Sigmundsson & Pedersen, 2004:29).

Att barn med motorik- och koncentrationssvårigheter kan behöva motorisk träning, visar många forskningsresultat på. Barn med motoriska problem kan behöva ha specialgymnastik i mindre grupper. Då får de möjlighet att träna och testa på övningar och bollspel med andra barn som har liknande problem (Ericsson, 2005:55).

2.1.5 Hjärnans styrning av rörelser

Det finns 100 miljarder nervceller i hjärnan, som skickar och tar emot impulser till/från ändorganen, exempelvis musklerna. En nervcell kan sända upp till 300 signaler i sekunden. För att rörelser ska få en funktion måste de ske i rätt tid och har rätt riktning och styrka. Det är nervsystemet som styr rörelserna. Hjärnan skapar en bild av rörelsen, när vi har bestämt vad vi ska göra. Impulser sänds genom ryggmärgen och till musklerna efter det att hjärnan räknat ut rörelsens riktning, snabbhet och kraft. Hjärnan skickar både aktiverande och hämmande impulser till musklerna, när vi exempelvis ska böja eller sträcka i en led. För att kunna samordna kroppens rörelser är styrning (koordination) av musklerna mycket viktiga. Den bild som hjärnan skapar av en rörelse, stämmer inte alltid överens med resultaten. Då korrigerar hjärnan rörelsen, så att den stämmer överens med bilden. Det är sinnesorganen som förmedlar kvalitén på rörelserna till hjärnan. Rörelser och rörelselösningar lagras i nervsystemet. Det gör att rörelserna blir bättre ju mer vi övar. Rörelserna som kroppens vänstra halva utför styrs av högra hjärnhalvan och vice versa. Även till exempel sinnesintryck och rumsuppfattning styrs av den högra hjärnhalvan (Duvner & Robinson, 1987; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:51,58; Sigmundsson & Pedersen, 2004:47).

2.1.6 Utveckling av rörelser och sinnen 6-10 år

Det första som utvecklas hos människan är samspelet mellan sinnen och rörelser. Sinnena delas in i två grupper; de som ger oss upplysningar om omvärlden och de som ger oss upplysningar om vår egen kropp och kroppsställning i förhållande till omvärlden. De yttre sinnena informerar om omvärlden och de är: syn, hörsel, smak, lukt och beröring. De inre sinnena informerar om vårt förhållande till omvärlden: muskel- och ledsinnet och balans (Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:51; Mellberg, 1993).

Barnet lämnar det knubbiga småbarnsstadiet i 6-7-årsåldern och genomgår en växtspurt. Armar och ben blir längre och huvudet blir mindre i relation till kroppen. Under denna period behöver barnet anpassa motoriken till sin nyformade kropp. Barnet är i behov av rörelse och har svårt att sitta still. Rörelserna är bra utvecklade men dåligt samordnade. Det går bra att göra stillastående rörelser men att exempelvis kombinera en kaströrelse med att springa samtidigt blir svårt. Precisionen i händerna är god men dock inte färdigutvecklad (Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:108; Lidbeck, 1988:60; Mellberg, 1993; Nielsen, Vesterdorf & Skaftved, 1990:24).

Barns muskelstyrka ökar i 7-8-årsåldern vilket gör att de kan hoppa högre och kasta längre än innan. I och med att öga-hand och öga-fot koordinationen blivit väl utvecklad kan barnet vara med i enkla bollspel. Barnet har god kunskap om sin kropp och hur den fungerar samt hur den förhåller sig till omgivningen. Även en god rumsuppfattning samt kännedom om vänster och höger kroppshalvor utvecklas (Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:109; Lidbeck, 1988:72; Mellberg, 1993; Nielsen, Vesterdorf & Skaftved, 1990:93).

De grundläggande rörelserna är färdigutvecklade i 8-9-årsåldern om man har haft en normal utveckling och en stimulerande uppväxtmiljö. Det kan dock vara stora skillnader i utvecklingen och många behöver öva på de grundläggande rörelserna ändå upp till puberteten. En ensidig, vuxenstyrd teknikträning och specialisering kan göra att finputsningen av den allsidiga motoriken hindras. Rörelseglädjen kan påverkas negativt av denna typ av träning (Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:109; Lidbeck, 1988; Mellberg, 1993; Nielsen, Vesterdorf & Skaftved, 1990).

2.2 MOTORIKEN I SKOLAN

2.2.1 Skolans uppgift

De väsentligaste delarna i ämnet idrott och hälsa är idrott, lek och allsidighet. Alla ska kunna delta oavsett vilka förutsättningar de har. Viktigt inom ämnet är även att barnen utvecklas både fysiskt, psykiskt samt socialt. Barnen ska få positiva upplevelser som ska leda till ett bestående intresse och ett livslångt lärande. Ämnet ska ge en grund för att främja den motoriska utvecklingen, som i sin tur ger möjlighet till rörelse- och idrottsfärdigheter (<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0506&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>).

I kursplanen för ämnet idrott och hälsa

(<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0506&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>) finns det strävansmål som eleven ska uppnå:

- Eleven ska utveckla en positiv självbild, sin fysiska, psykiska och sociala förmåga.
- Eleven ska utveckla sin kroppsuppfattning.
- Elevens rörelseförmåga och lust att röra sig ska utvecklas. Förmågan att uttrycka fantasi, känslor och gemenskap ska stimuleras.

I slutet av det femte skolåret ska eleven kunna:

- Behärska olika motoriska grundformer och rörelser, med god balans och kroppskontroll. Kunna utföra enkla danser och rörelser till musik

(<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0506&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>).

När det handlar om barns motoriska utveckling och lärande har skolan en viktig roll. Den enda möjlighet barn har idag i skolan att förbättra och utveckla sin motorik är i ämnet idrott och hälsa. Det vore dock önskvärt med inslag av motorisk aktivitet även i andra skolämnen. Barnens motorik utvecklas inte genom teoretisk undervisning utan den måste vara praktisk.

Därför behövs det mer praktiska övningar för att utveckla motoriken inom skolan (Ericsson, 2005:134,137; Sigmundsson & Pedersen, 2004:58). Enligt Ericsson (2005:139) finns det en positiv inställning till förändringar av motoriken i skolan, men politiker och skolledare tvekar ändå till att införa mer motorik och rörelseträning.

2.2.2 Lärarens roll

Läraren ska enligt Lpo94 uppmärksamma elever som är i behov av särskilt stöd och se till att de får den hjälp och det stöd som de behöver. Läraren ska se till varje enskild elevs behov, förutsättningar och erfarenheter (Läraryrket, 2010:10).

Enligt Ericsson (2005:140,150) är det lättare för skolpersonal att förmedla rörelseglädje till barnen, om de själva upplever rörelseglädje på arbetsplatsen. Det är inte bara elevers, utan även de vuxnas trivsel som gynnas av mer idrottsundervisning och daglig fysisk aktivitet. I arbetslaget har idrottsläraren möjligheter att inspirera till rörelseglädje. Här har idrottsläraren även möjlighet att informera övriga lärare om elevers motoriska och sociala förmåga.

Ericsson (2005:137,149) anser att barn med god motorik är mer fysiskt aktiva än barn med motoriska brister. En god motorik kan öka intresset för fysisk aktivitet. Idrottsläraren har en viktig roll när det gäller motoriken i skolan och behöver goda kunskaper om motorik, för att kunna fånga upp och träna barn som har motoriska brister. Enligt författaren har bollspel fått större utrymme i ämnet idrott och hälsa. Detta har lett till att till exempel redskapsgymnastik och andra rörelselekar fått mindre utrymme. Bollspel är bra aktiviteter om man vill träna exempelvis öga-handkoordination och rumsuppfattning. Men för att träna grovmotoriken som till exempel rulla, åla, krypa, klättra, hoppa och balansera behövs redskapsgymnastik och andra rörelselekar.

En anledning till att redskapsgymnastik har minskat, kan vara brist på kunskap. Det kan även bero på att klassläraren undervisar eleverna i idrott. De har ofta få och korta lektioner, så att ta fram och bort de redskap som behövs för redskapsgymnastik kan vara tidskrävande. Idrottslärare som har flera lektioner i följd, har en fördel eftersom de kan använda samma redskapsuppställning till flera klasser (Ericsson, 2005:149).

Att barn utvecklar en bra samarbetsförmåga och social kompetens är något skolan ska bidra till. Om barn inte utvecklar dessa förmågor kan det leda till att de blir utanför den sociala gemenskapen. I ämnet idrott och hälsa kan barn få möjlighet att utveckla sitt umgänge med andra genom olika aktiviteter (Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:132,237-238).

För att se barns färdigheter ska läraren, enligt Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt (2002:168-179), använda sig av regelbunden observation under idrottslektionerna. Man kan använda sig av ett observationsunderlag (se Bilaga 1 och 2) för att kontrollera barnens färdigheter. Det är viktigt att veta vad man vill ha ut av observationerna, eftersom det förekommer både fysisk aktivitet, socialt samspel, konflikter och konfliktlösningar och annat under lektionerna. Om man vill observera hur samarbetet i klassen fungerar måste man bortse från annat som sker samtidigt.

Ett sätt att undersöka barns motoriska egenskaper är screening som är ett test där läraren observerar barnen. Med denna metod kan man både identifiera barn med motoriska brister och kartlägga förändringar av färdigheter. Undersökningar av motoriken behövs för att kunna

studera förändringar och göra jämförelser. Idrott och hälsa ger goda tillfällen till att observera barn. För att få information om motoriken behövs strukturerade observationer. Annars finns risken att barn med motoriska brister inte upptäcks. Här har idrottläraren ett stort ansvar. Det gäller att arbeta förebyggande och åtgärdande. Det skulle kunna sammanfattas i följande punkter:

- Observationer i samverkan med skolhälsovården vid skolstarten
- Arrangera individuell extra träning för de elever som har motoriska svårigheter
- Ge information till föräldrar och kollegor om elever behöver extra stöd
- Försöka bibehålla elevernas rörelseglädje under skolåren och försöka bygga ett bestående intresse för fysisk aktivitet
(Ericsson, 2005:151; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:169).

För att läraren ska få information om barns motoriska kompetens krävs det att barnen är i rörelse under observationerna. Det händer hela tiden oväntade saker och det är många elever i rörelse, vilket gör det svårt att få lugna observationstillfällen. Det krävs god planering för att få bra resultat. Loggbok är ett bra sätt att komma ihåg det man observerar. I den kan man skriva antingen under eller efter lektionen. Videoinspelning är ett annat sätt att observera motorisk utveckling. Bäst resultat av observationen får man om man har kunskap om barns motoriska utveckling, erfarenhet av observation samt vet något om barnen/gruppen (Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:169-178; Mellberg, 1993).

Motivation har betydelse för människans lust att lära och behövs för att en positiv lärandesituation ska uppstå. Viktiga faktorer för motivation är att barn uppfattar sig själva som sociala individer och som mål för andras bedömning. Elevens självbild, motivation och vilja till lärande kopplas då ihop och påverkas av hur individen upplever lärandet (Duvner & Robinson, 1987; Ericsson, 2003; Ericsson, 2005).

Motivationen är en viktig faktor för att motoriken ska utvecklas. Inom idrottsämnet är rörelse och lek betydelsefulla för att skapa motivation. Som lärare bör man ha kunskap om motorisk träning för att metodiskt kunna arbeta och stimulera barns motoriska utveckling. Saknar man den kunskapen finns risken att ingen motivation för rörelse uppstår hos barnet. Därmed är det bra om skolan erbjuder lärarna kompetensutveckling inom området (Duvner & Robinson, 1987; Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:138).

För att skapa en positiv motorisk, fysisk, psykisk och social effekt behöver man se till vilket innehåll ämnet idrott och hälsa har. Varje elev måste uppleva rörelseglädje och få känna sig delaktig, samt att få förståelse för varför de gör olika rörelser och aktiviteter. Att eleverna själva får utvärdera sina upplevelser kan påverka undervisningens kvalitet till det bättre (Duvner & Robinson, 1987; Ericsson, 2005:148).

När barnet lyckas med en rörelse är det bra om läraren ger positiv feedback, så att barnet upplever att hon eller han har lyckats. Positiv feedback kan vara motiverande för elevers fortsatta lust till utveckling. Läraren behöver tänka på att inte ge positiv feedback när det inte är berättigat. Man måste vara trovärdig. Men det är dock viktigt med uppmuntran när det inte går så bra. Även små förbättringar bör berömmas, speciellt hos barn som inte är vana vid att få det (Duvner & Robinson, 1987; Sigmundsson & Pedersen, 2004:89).

2.3 SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV

Lärandet i det sociokulturella perspektivet sker genom interaktion med andra. Barn lär sig tänka, tala och utföra fysiska handlingar i samspel med andra. Det individuella och kollektiva samspelet är i fokus. Kommunikationen och interaktionen är länkar för lärandet och centrala i perspektivet. Utifrån detta perspektiv är det viktigt att forma lärandemiljöer där barnen känner sig delaktiga i verksamheten och där de utvecklas positivt (Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson, 2000).

Samspelet är viktigt för att barn ska kunna lära och skolan är en social och kulturell mötesplats. I skolan ska barnen kunna känna sig trygga och visa respekt i och lära sig ta hänsyn till samspelet med andra

http://eprints.bibl.hkr.se/archive/00000332/01/Exarb_Rietz-Berntsson_Carlegrundh.pdf

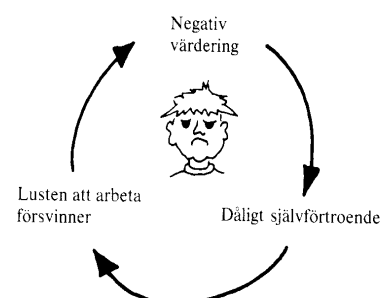
Grundläggande inom det sociokulturella perspektivet är att det inte är viktigt om människor lär sig något utan vad de lär sig i de situationer de befinner sig i (Säljö, 2000:28). Eftersom barnet lär sig ett socialt samspel är det viktigt att miljön, innehåll och material är väl genomtänkta (Säljö, 2005).

2.4 MOTORIK OCH SJÄLVKÄNSLA

I Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, (2002:132) och Duvner & Robinson (1987) kan man läsa att fysisk aktivitet kan bidra till att bygga upp en personlig trygghet. När det gäller lärande och utveckling är trygghet en viktig del för oss alla. Ämnet idrott och hälsa har goda möjligheter för att skapa en atmosfär där eleverna kan känna sig trygga, till exempel genom olika former av lek och annan aktivitet som inriktar sig på att skapa positiva relationer i klassen. Samarbetsövningar gör att eleverna känner sig delaktiga i gruppen.

I samspel med andra uttrycker barnet sin självkänsla. Denna självkänsla påverkas av barnets uppfattning av sin egen kropp och kroppens möjligheter. Den motoriska kompetensen är viktig för självkänslan, statusen i gruppen och för att kunna klara av det praktiska i vardagen. Barn blir mindre aktiva och tappar tilltron till sin rörelseförmåga om de inte tillåts utforska omgivningen och sina rörelsemöjligheter. Det finns studier som visar att självkänslan hos barn och intresset för fysisk aktivitet blir sämre om de har motoriska problem. Det är troligt att utvecklingen av självkänslan både påverkas av och påverkar den motoriska förmågan. En viktig del av barns livsinnehåll är att ha en motorisk förmåga. För att utveckla barns självbild och självförtroende positivt, måste man anpassa den motoriska träningen efter varje individs förutsättningar (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:11; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:113-115; Sigmundsson & Pedersen 2004).

En förutsättning för att barn ska kunna delta i bollspel och lekar med andra är att de har en god rörelseförmåga. Om barn med motoriska brister inte är med på idrottslektionerna kan en ond cirkel uppstå. Det kan göra att de motoriska problemen ökar eftersom barnet rör sig mindre i förhållande till sina jämnåriga klasskamrater. Dålig motorik kan även påverka barnets sociala förmåga, vilket kan leda till dålig självkänsla. Det kan i sin tur göra att barnets motorik blir ännu sämre. De kan också få en negativ syn till att vara fysiskt aktiva. Genom att undvika grupp lekar går barnen miste om den träning och

gemenskap de behöver för att utvecklas och finslipa rörelserna. Det är inte ovanligt att dessa barn känner sig utanför och blir mobbade (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:12; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:113-115; Mellberg, 1993; Nielsen, Vesterdorf & Skaftved, 1990; Sigmundsson & Pedersen, 2004:175).

Den onda cirkeln som tidigare nämnts kan förhindras med hjälp av olika pedagogiska metoder i idrotten. En sådan metod är psykomotorik, där syftet är att utveckla självkänsla, självförtroende och motoriken genom lek och olika rörelseövningar. Upplevs lek och rörelse positivt kan det ha en bra effekt på barnets självkänsla, och kan även göra att koncentrationsförmågan och skolprestationer blir bättre (Ericsson, 2005:11; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:115; Sigmundsson & Pedersen, 2004:75).

Att barnen har en positiv självbild och social förmåga är något skolans kursplaner strävar efter: ”Skolan skall i sin undervisning i idrott och hälsa sträva efter att eleven utvecklar sin fysiska, psykiska och sociala förmåga samt utvecklar en positiv självbild” (<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0506&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>).

Social kompetens är både en förutsättning för barns trivsel i samvaro med andra barn och lärare, och en viktig kompetens som läraren kan arbeta med under idrotten. Genom att utöka antalet idrottslektioner kan man förvänta sig att barns fysiska, intellektuella, psykiska och sociala utveckling påverkas positivt, både i och utanför skolan (Ericsson, 2005:13; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:238; Sigmundsson & Pedersen, 2004:58-59).

Genom en medveten och allsidig träning kan barnet få bättre självförtroende, bättre koncentration och uthållighet, bättre grov- och finmotorik samt ha lättare för att sitta still, vilket i sin tur gör att de har lättare för att lära. Det är inte bara en av dessa förmågor som påverkar utvecklingen, utan alla delarna tillsammans (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:56).

Det är viktigt att ställa höga krav på skolans miljö och arbetssätt, eftersom det är elevernas arbetsplats under många år. Är det brister i miljön påverkas elever med funktionshinder, inlärningssvårigheter och sjukdom negativt. Det är viktigt att eleverna ges tillfällen att träna sin motorik. Det vore önskvärt om alla skolgårdar inspirerade till rörelselek och motorisk träning. Dessvärre är det många skolgårdar som behöver förnyas och anpassas till fysisk aktivitet (Ericsson, 2005:125; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:238; Mellberg, 1993).

Om man ser på motoriken ur ett neurofysiologiskt förklaringsperspektiv, kan träning medföra förändringar i nervsystemets struktur och funktioner. När man lär sig svåra rörelser använder man samma område i hjärnan som används vid problemlösning. Vakenhetsgraden i hjärnan ökar av fysisk aktivitet. Detta medför att eleverna presterar bättre i klassrummet (Ericsson, 2005:48).

2.5 BARN MED MOTORISKA BRISTER

De allra flesta barns motoriska utveckling anses vara normal för åldern. Utvecklingen sker omedvetet, utan miljöns påverkan. Detta gäller dock inte alla barn, utan det finns många barn med motoriska svårigheter och de blir tyvärr allt fler. Barn med motoriska brister avviker från det som anses vara normalt för deras ålder eller har inte fått tillräckligt med motorisk stimulans (Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:113; Mellberg, 1993).

Barn uttrycker sin vilja och sina intentioner genom att använda sig av motoriken. Om ett barn inte kan använda sin kropp för att kommunicera med, är det viktigt att skolan lägger märke till detta och hjälper barnet att utveckla sin motorik. Skolan måste anpassa den motoriska träningen efter varje individs förutsättningar (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005).

”Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen” (Läraryrket, 2001, s.10). Barn som har god motorik söker sig oftare till föreningslivet utanför skolan medan barn med omogen motorik inte gärna söker sig till föreningslivet. Deras chans till motorisk träning är istället skolämnet idrott och hälsa. För att elever som behöver extra motorisk träning ska få det, behöver idrottslärare få stöd från skolledningen och skolhälsovården (Ericsson, 2005:137).

Barn med motorik- och koncentrationssvårigheter slipper oftast vara med på idrottslektioner trots att träningen skulle vara nyttig för den motoriska utvecklingen. En anledning till att inte behöva vara med, är att de blir retade och mobbade på grund av dålig motorik. Detta är ett misslyckande från skolans sida, då de inte lyckas uppfylla målen för kursplanen i ämnet idrott och hälsa. I tidigare kursplan står det att barnet ska få möjlighet att utveckla sin motorik genom träning (Ericsson, 2005:137-138):

”Barnet måste få utveckla olika förmågor och funktioner av sensomotorisk och fysisk karaktär. Ämnet har ett särskilt ansvar för de elever som har brister i sin fysiska eller motoriska förmåga eller andra svårigheter i samband med kroppsrörelse och friluftsliv”(Ericsson, 2005, s.138).

I senare kursplan för idrott och hälsa finns inte denna formulering kvar. Den är mer vagt formulerad och betonar att alla ska kunna delta på sina egna villkor (Ericsson, 2005:138):

”Ett grundläggande syfte med ämnet är också att skapa förutsättningar för alla att delta i olika aktiviteter på sina egna villkor, utveckla gemenskap och samarbetsförmåga samt förståelse och respekt för andra” (Ericsson, 2005, s.138).

Rörelserna hos barn med omogen motorik fungerar ofta som hos yngre barn. Deras rörelser är dåligt samordnade och klumpiga. Om man inte tränar barns motorik kan den bli omogen eftersom de inte fått den stimulering de behöver. Detta kan leda till att de inte utvecklar en god kroppsuppfattning eller att de grovmotoriska grundrörelserna inte blir automatiserade (Ericsson, 2005:36).

Under de första levnadsåren har alla barn nyföddhetsreflexer som försvinner efter hand. Men hos barn med avvikande motorik kan det finnas rester av dessa reflexer, även när de blir äldre. Dessa kvarvarande reflexer kan barnet inte kontrollera, utan de utlöses i ofrivilliga rörelser. Dessa rörelser framkommer då barnet hamnar i krävande och stressade situationer (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:35).

Det krävs en åtgärdsplan för att tillgodose de behov barn med motorik- och koncentrationssvårigheter har. Specialpedagog, idrottslärare och föräldrar bör tillsammans utforma denna plan. Det är viktigt att skolpersonalen har den kompetens och kunskap som krävs, för att observera och stimulera barns motoriska utveckling. Skolpolitiker och skolledare har ett stort ansvar, för att personalen ska få den kompetens- och kunskapsutbildning som de behöver. Man kan skapa en positiv syn på motorik, genom att informera, lyfta fram och betona motorikens betydelse (Ericsson, 2005:79; Mellberg, 1993).

Motoriska undersökningar av barn som börjar skolan, har visat att 10-15 % har vissa motoriska brister. Vid undersökningar av barn i 5-10-årsåldern har det framkommit att ca 5 % har mycket stora motoriska brister, och 10 % har små motoriska brister. Med andra ord är det 15 % 5-10-åringar som behöver extra stöd. Det har visat sig att barn med motoriska brister kan ha kvar problemen även senare i livet. Genom dessa undersökningar har man kommit fram till att det finns ett behov av att studera barns motorik regelbundet. Det är därför bra att göra observationer vid skolstarten så att barn med motoriska problem uppmärksammas och får stöd (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:39).

I en undersökning av barn i 7-10-årsåldern har det framkommit att motoriska problem kan påverka läsförståelsen. Det är betydelsefullt att ha god kunskap om att motoriken påverkar läsförståelsen för att kunna hjälpa barn med dessa problem. Det har visat sig att barn som har problem med att läsa och skriva även visar tydliga tecken på rörelsestörningar. Man måste dock poängtera att inte alla barn med försenad motorisk utveckling får läs- och skrivsvårigheter eller att alla med läs- och skrivsvårigheter får motoriska problem (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:44).

3 METOD OCH MATERIAL

3.1 METODVAL

Metoden som vi har valt att använda oss av är intervjuer. Vi använde oss av det Kvale (1997:120) kallar för halvstrukturerade intervjuer (se Bilaga 3). Detta genom att vi förberedde frågorna innan men var samtidigt inställda på att ställa följdfrågor för att få så uttömmande svar som möjligt. Vi valde att anteckna båda två istället för att använda bandspelare. Eftersom vi ansåg att det skulle räcka för att få det material som vi behövde till vår undersökning.

Våra intervjuer bygger på samspel och kommunikation mellan individer och därför har vi valt att ha det sociokulturella perspektivet som utgångspunkt. Under intervjuerna uppstod det en social kommunikation mellan oss och lärarna som vi intervjuade och därför valde vi att göra en sammanfattning av intervjuerna och inte använda några citat.

3.2 URVAL

Skolorna valde vi för de passade in på vår målgrupp av barn mellan 6-11 år och även för att de ligger nära där vi bor. Vi tog kontakt med en skola genom att besöka den och förklarade då vilka vi var och varför vi var där. Där pratade vi med en klasslärare som har idrott. Hon gick med på att bli intervjuad och hänvisade oss även till skolans idrottslärare som också ställde upp på att bli intervjuad. Via telefon fick vi sedan tag på en annan skola och deras idrottslärare ställde gärna upp på en intervju. Han hänvisade oss sedan till två klasslärare på skolan som har idrott vilka vi sedan intervjuade. Intervjuerna genomfördes med tre kvinnliga klasslärare och två manliga idrottslärare.

3.3 GENOMFÖRANDE

Alla intervjuer gjorde vi tillsammans. Fördelen med att vara två under en intervju är att man lättare får med det mesta som den intervjuade säger. Man är också två som kan komma på följdfrågor som kan leda till mer utförliga svar. Vi försökte visa ett stort intresse under intervjuernas gång för att få lärarna att vilja berätta mer. Frågorna (se Bilaga 3) formulerades så att de var lätta att förstå och de utformades efter vårt syfte och vår problemformulering. Intervjuerna genomfördes på lärarnas respektive arbetsplats och varade mellan 20-30 minuter.

Som ett underlag till vår analys av intervjuerna med lärarna, valde vi att börja dessa intervjuer med att fråga vilken utbildning de har. Vi tror att utbildningen kan påverka lärarnas kunskap och kompetens om motorisk utveckling. Lärarna fick frågor om motorikens betydelse i undervisningen och hur de arbetar med det.

3.4 TILLFÖRLITLIGHET

En undersöknings tillförlitlighet diskuteras utifrån dess reliabilitet, validitet och generaliserbarhet. Reliabilitet står för mätningens noggrannhet, validitet för om resultaten ger en sann bild av det undersökta och generaliserbarhet för om resultatet gäller för fler än den undersökta gruppen (Johansson & Svedner, 2001:72).

I undersökningen har vi fått fram det vi var ute efter att undersöka. Vi har tagit hjälp av litteratur för att utforma intervjufrågor efter våra problemformuleringar. Vår handledare har tagit del av frågorna och hjälpt oss att utveckla dem. Vilket lett till att undersökningens noggrannhet har ökat.

Samma intervjuunderlag användes vid samtliga intervjuer. Alla intervjuer genomfördes tillsammans och båda var hela tiden delaktiga genom att ställa frågor och anteckna svaren. Detta gjorde vi för att inte missa någonting de intervjuade berättade. Att intervjuerna genomfördes gemensamt kan ha ökat reliabiliteten. Eftersom vi valt att sammanfatta intervju svaren och inte citera lärarna kan det ha lett till att svaren kanske inte är helt tillförlitliga. Vi skulle kunna ha låtit lärarna läsa sammanfattningen för att se om de tycker att den stämmer med det de sa.

Bandspelare användes inte vid intervjuerna för att lärarna skulle känna sig mer bekväma, men det kan ha sänkt reliabiliteten i vårt arbete. Eftersom examensarbetet är tidsbegränsat, fanns det ingen tid att testa våra intervjufrågor för att sedan eventuellt göra förbättringar. Vi anser ändå att reliabiliteten är god eftersom vi i vårt planerande utgått från litteratur inom området.

Eftersom vi har gjort fem intervjuer på två skolor kan resultatet inte generaliseras till alla lärare. Det kan ändå ge en indikation om hur lärare arbetar med barns motoriska utveckling.

4 RESULTAT

Vi har intervjuat två idrottslärare och tre klasslärare som har idrott. Vi kommer att redovisa varje intervju för sig för att sedan göra en analys av intervjuerna (se Bilaga 3). I redovisningen av den empiriska undersökningen kommer vi inte att avslöja deltagarnas namn. Vi har istället valt att numrera klasslärarna från 1-3 och bokstavera idrottslärarna med A och B.

4.1 PRESENTATION AV UNDERSÖKNINGSGRUPP

Idrottslärare A är en manlig idrottslärare som har 80 poäng idrott i sin utbildning. Han har idrott med elever från årskurs två upp till årskurs fem.

Idrottslärare B är också en manlig idrottslärare, han har gått en 160 poängs idrottspedagogisk utbildning där allting är inriktat mot idrotten. Han har elever från F1 upp till årskurs fem.

Klasslärare 1 är en kvinnlig lärare som har 15 poäng idrott som tillval i sin utbildning. Hon arbetar som klasslärare men har även idrottslektioner med en femteklass och en sjätteklass.

Klasslärare 2 är även hon en kvinnlig lärare och har en två-trea i idrott. Hon har ingen idrottslärarutbildning men har haft vissa grundläggande idrottsmoment invävt i sin utbildning.

Klasslärare 3 är också en kvinnlig lärare och har 20 poäng idrott som tillval i sin utbildning. Hon har idrott med en två-trea.

Idrottslärare A och klasslärarna 2 och 3 arbetar på samma skola. Kommunikationen dem emellan fungerar bra. Klasslärarna kan vända sig till idrottsläraren om de behöver hjälp med att planera sin idrottsundervisning. Idrottslärare B och klasslärare 1 arbetar på samma skola, men har ingen kommunikation sinsemellan när det gäller planeringen av idrottsundervisningen.

4.1.1 Idrottslärare A

Idrottslärare A anser själv att han har goda kunskaper om barns motoriska utveckling. Enligt honom är motoriken viktig och grunden för mycket annat så som självförtroende och självkänsla. En bra motorik gör att barnet har lättare i andra ämnen. Han arbetar efter de teorier som Ingegerd Ericsson skriver om i sin bok Rör dig – Lär dig, motorik och inläring.

När 6-åringarna kom till skolan, införde han ett 20 minuters motorikpass i veckan för F1:orna. För tre till fyra år sedan köpte skolan in material till en motorikbana utomhus, samtidigt infördes ett motorikpass utomhus i veckan. Idag har de två motorikpass i veckan, utöver idrottsundervisningen. De äldre barnen har inga enskilda motorikpass utan de arbetar med motoriken under idrottslektionerna till exempel genom redskapsbana. Idrottslärare A använder också redskapsstationer för att träna motoriken. Stationerna består av enklare och svårare övningar där barnen själva får välja de övningar som de känner sig trygga med. Sen finns det en svårare station med en övning som är ny och där står han och stödjer barnen.

Läraren är ensam idrottslärare på skolan så han bestämmer själv hur mycket motorik som ska ingå i undervisningen och han ser samtidigt till att följa kursplanens strävans- och uppnåendemål.

De barn som har utmärkande brister i motoriken får chansen till ett extra 30 minuters gymnastikpass i veckan. Gruppen består av tre till fyra elever där alla får träna på allas problem. Han anser att det är viktigt att passet är lustfyllt och motiverande samtidigt som det ger den träning eleven behöver. Om han ser att ett barn behöver extra träning kontaktar han föräldrarna, för att få deras godkännande eftersom passet ligger på lektionstid.

Han har ingen medveten kontroll för att se om barnets motorik har förbättrats utan han märker det på idrotten genom att de blir tryggare och säkrare i sig själva och gruppen. Han får även feedback från klasslärarna eftersom de märker att det även går bättre i andra ämnen.

Läraren tycker att det finns en tydlig koppling mellan motoriska brister och social utveckling. Barn med motoriska brister har ofta ett sargat självförtroende och har svårt att ta kontakt med andra. Därför tror han att barnen hamnar utanför i bollspel och lek med andra. De drar sig undan för att inte bli retade då de inte klarar av spelreglerna. Det är också en viktig anledning varför han jobbar med motorik.

Klasslärarna för F1:orna har idrott med sina egna klasser. Då de saknar vissa idrottskunskaper hjälper idrottslärare A dem med planeringen. Han har även gjort ett häfte med tips på olika aktiviteter som dessa lärare kan använda sig av. När barnen börjar tvåan tar han över idrottsundervisningen, tack vare att han har bra kommunikation med lärarna vet han hur barnen ligger till motoriskt.

De olika idrottslärarna i kommunen träffas regelbundet för att prata och utbyta tips och idéer. Kommunikationen mellan skolan och högstadiet fungerar bra. Idrottslärare A informerar hur barnen i årskurs fem är motoriskt utvecklade och får samtidigt information om vad han kan lägga fokus på i sin undervisning. På så vis vet högstadieskolan hur barnen ligger till och idrottslärare A får veta ifall hans idrottslektioner är tillräckligt förberedande. Därmed kan lärarna se progression i barnens utveckling.

4.1.2 Idrottslärare B

Idrottslärare B tycker att motoriken har en ganska stor betydelse. Alla aktiviteter kretsar kring motoriken. Han tycker det är viktigt att barnen har kontroll över sina kroppar. Motoriken påverkar även andra ämnen och hur eleven mår.

Han arbetar på olika sätt med motoriken beroende på barnens ålder. F1:orna får genomgå en motorikkontroll där han observerar hur barnen rör sig genom leken följa John. Då kan han se barnens rörelsemönster och rumsuppfattning. Efter det att barnen kan kontrollera sina egna kroppar tar han in ex. bollar, ballonger och ärtpåsar så att de får arbeta med att ha kontroll över något mer än bara sina kroppar. I årskurs två får eleverna utveckla sin motorik ytterligare. Det är svårare lekar och barnen har exempelvis innebandy, där de måste ha kontroll på både boll och klubba. Han har inga elever som har stora brister i motoriken men det finns några med mindre brister, så som problem att gå och studsa en boll samtidigt. De elever som har vissa brister är med under lektionerna som alla andra men han ger dem extra instruktioner och går bredvid dem för att visa hur övningen går till. Han arbetar mest med tryggheten i gruppen så att alla vågar prova och misslyckas utan att bli retade. Han accepterar inte nedtryckande kommentarer. I och med att han har skapat en trygghet kan eleverna själva komma och fråga om de får öva extra på något för sig själva under lektionen. Den tre-fyra

som han har just nu har inte mycket motorik. Han arbetar istället med att förbättra deras attityd och stämningen i klassen.

Idrottslärare B kan diskutera idrottsundervisningen med andra lärare men i slutändan är det han själv som bestämmer hur mycket motorik han ska ha i undervisningen. Han anpassar motorikundervisningen efter hur pass duktiga eleverna är.

Han har ingen speciell kontroll för att se om eleverna utvecklats då det inte finns barn med stora brister på skolan idag. Men om det skulle finnas kan han tänka sig ha en kontroll. Han upplever att de elever som har mindre brister oftast själva brukar tänka på de instruktioner som de fått tidigare. Eftersom det inte är några elever med stora motoriska brister på skolan har han inte behövt ta kontakt med någons föräldrar. Det har däremot hänt att en förälder ringt honom för att se hur det går för hennes barn.

Idrottslärare B har inte själv upplevt en koppling mellan motoriska brister och social utveckling eftersom det är så bra stämning och trygghet i hans klasser. Han tror ändå att det kan finnas en koppling men att det beror på hur gruppen fungerar. Tillåts eleverna att misslyckas utan att bli nedtryckta behöver inte deras självförtroende påverkas av det. Han poängterar att tryggheten är väldigt viktigt och grunden för att våga träna och misslyckas.

4.1.3 Klasslärare 1

I klasslärare 1:s undervisning har motoriken en viss betydelse på mellanstadiet. Hon arbetar inte medvetet med motorik utan tycker att det kommer in automatiskt i aktiviteterna på idrotten. Hon varierar aktiviteterna så att barnen får så allsidig träning som möjligt.

Om en elev har vissa motoriska brister som kan påverka det övriga skolarbetet förmedlar hon detta till deras klasslärare. Hon har själv inte upplevt att hennes elever har haft större motoriska brister och har därför inte behövt ta kontakt med föräldrarna eller ordna extra träning för dessa barn. Hon bestämmer själv hur mycket motorik som ska ingå i undervisningen i samband med läroplanen.

De barn som har mindre motoriska brister får tillsammans med resten av klassen arbeta exempelvis med bollar på olika sätt. För att se om dessa barn utvecklas använder hon observation. Hon gör ingen direkt kontroll utan kan se det under lektionerna. Hon poängterar att barn i 8-11-årsåldern genomgår en stor kroppslig utveckling. Vissa barn växer mycket på kort tid, och förlorar viss kontroll över sin kropp. När detta sker tycker klasslärare 1 att det är viktigt att man förklarar för barnen att det inte är något fel på dem, utan utvecklingen är sådan.

Hon anser att det inte behöver finnas en koppling mellan motoriska brister och social utveckling. Visst kan det förekomma att barn med motoriska brister drar sig undan från leken på rasterna, men hennes klasser har oftast bra gemenskap så hon har inte upplevt detta. Hon säger även att barn med motoriska problem inte nödvändigtvis måste ha svårt med andra ämnen.

4.1.4 Klasslärare 2

Klasslärare 2 tycker att motoriken har stor betydelse och att barn med brister i motoriken kan få svårt även i andra ämnen. Barnen kan exempelvis ha problem med både grov- och fin motoriken så som att sitta still och skriva bokstäver.

På idrotten arbetar hon mer konkret med motoriken än i klassrummet. Under idrotten kommer motoriken in genom exempelvis musik, dans och motorikbana med olika stationer som armgång och sidohopp. I klassrummet arbetar hon med motoriken genom att barnen får gå på ett rakt led eller följa linjer med pennan. Eleverna har även möjlighet att träna sin motorik genom en motorikbana utomhus. Denna kan användas både under idrotten och under annan lektionstid.

Det är klasslärare 2 själv i samband med läro- och kursplanen som bestämmer hur mycket motorik undervisningen ska innehålla. Hon anser att det är upp till var och en att bestämma mängden motorik man ska ha. Hon själv har inte planerat in motorikpass utan hur mycket motorik hon har varierar från vecka till vecka.

Har någon eller några elever problem med motoriken så tränar hon detta med hela klassen. I fall någon har svårt att hantera exempelvis en boll kan hon planera in en bollövning som uppvärmning. Om en elev har väldigt utmärkande brister kan hon skicka eleven till idrottsläraren som har extra motorikträning med elever som behöver det. Innan eleven får börja med den extra motorikträningen måste hon kontakta föräldrarna för att få deras godkännande. Denna kontakt sker genom ett möte där hon förklarar syftet med extra träningen, så att föräldrarna förstår varför deras barn behöver det.

Klasslärare 2 har en kontroll av eleverna i början av läsåret för att se hur deras motorik fungerar. Då prickar hon av vilka aktiviteter elev klarar av och behöver utveckla. I klassrummet kan hon sedan se om den extra träningen bidragit till något, exempelvis i fall de klarar att sitta still och forma bokstäver bättre än innan. Under idrotten kan hon se på deras rörelsemönster att de utvecklats.

Hon tror att det kan finnas en koppling mellan motoriska brister och social utveckling men har inte själv upplevt detta. De andra eleverna i klassen vet om någon har brister i motoriken och har förståelse för det. De anpassar sig till det och kan dra sig undan lite eftersom de vet att den eleven behöver större rörelserum.

4.1.5 Klasslärare 3

Klasslärare 3 har ett idrottspass i veckan med sin klass. Hon tycker att motoriken har väldigt stor betydelse för barnen. Skolan har ett hälsotema detta läsåret och barnen får röra på sig mer än vanligt vilket har lett till att deras koncentrationsförmåga blivit bättre.

För att få så varierad undervisning som möjligt planerar hon sina lektioner tillsammans med skolans andra lärare och idrottsläraren, som även har ytterligare ett pass i veckan med klassen. Men hur mycket motorik hon ska ha i sin undervisning bestämmer hon till stor del själv, ibland låter hon även eleverna vara med och påverka. Motoriken kommer även in under övrig lektionstid, genom olika rörelsepass eller att de bryter lektionen en stund och går ut till

skolans motorikbana. Hon kan även släppa ut en elev till motorikbanan under en lektion om han eller hon har svårt att sitta still eller koncentrera sig.

Hon har hittills inte upplevt att någon har haft stora motoriska problem, men skulle detta inträffa så kan de få ha extra träning med skolans idrottslärare. Innan barnen får extra träning måste hon kontakta föräldrarna för att få deras godkännande.

Klasslärare 3 tycker att det finns en koppling mellan motoriska brister och social utveckling. Hon har märkt att barnen inte behöver ha stora brister för att drar sig undan, utan även de med mindre brister gör det.

4.2 ANALYS AV INTERVJUERNA

Under intervjuerna kom det upp olika följdfrågor beroende på hur samtalet utvecklades och vilka svar som gavs. De lärare som har elever med motoriska brister frågade vi om de tar kontakt med barnens föräldrar innan de får eventuell extra träning. På fråga tre (se Bilaga 3) hade vi en följdfråga som vi ställde till alla lärarna. Det var om de har någon form av kontroll i början av läsåret för ser om något barn har motoriska brister. Det kom även upp en följdfråga gällande om de har någon kontakt med andra skolor i kommunerna.

4.2.1 Utbildningens betydelse

Det syns tydligt att utbildningen har stor betydelse för hur mycket kunskap om barns motorik lärarna har och hur de sätter den i praktiken. De lärare som har mycket idrott i sin utbildning arbetar mer medvetet med motoriken än de lärare som har lite eller ingen idrott i utbildningen. När lärarna arbetar med motorik i idrotten använder de sig av motorikbana, motorikstationer, redskapsbana/stationer, olika slags lekar som skeppsbrott, bollspel, dans etc. Klasslärarna arbetar även med motorik i klassrummet, till exempel rörelsepass, gå på rakt led etc. På idrottslärare A:s och klasslärare 2 och 3:s skola tränar de dessutom motorik utöver den vanliga idrottsundervisningen. De har motorikbana en gång inne och en gång ute varje vecka. Alla lärarna bestämmer själva sin undervisning men kan ta hjälp av andra lärare om de vill och behöver det. De är noga med att följa läro- och kursplaner.

Genom att klasslärare 2 och 3 samarbetar och har bra kommunikation med idrottslärare A har de blivit mer medvetna om motorikens betydelse för barn än de var innan. Däremot har inte klasslärare 1:s syn på motorikens betydelse för barn påverkats av idrottslärare B eftersom de inte har något samarbete sinsemellan.

4.2.2 Motorisk träning

Samtliga lärare tycker att motoriken är viktig och att det är en grund för en god självbild, bra självförtroende och att man mår bra. Motorikträningen ska ha en ökande svårighetsgrad och den ska vara utmanande så att utvecklingen går framåt. De tycker att en varierad undervisning är viktigt för motoriken och motivationen. Hur de arbetar med motoriken beror på barnens ålder. Med de yngre barnen arbetar lärarna med rumsuppfattning och barnen lär sig kontrollera sina egna kroppar, till exempel genom följa John. När de bli äldre blir lekarna och aktiviteterna svårare och ett nytt material och moment kommer in. Det kan vara en boll, då

ska barnen kontrollera den och kroppen samtidigt. Ju högre upp i åldrarna barnen kommer desto mindre specifik motorisk träning blir det, förutsatt att de inte har briser.

Klasslärare 2 och idrottslärare B är de av lärarna som använder observation i början av läsåret för att se vad barnen kan och vad de behöver träna på. De har ett observationsunderlag där de prickar av vilka färdigheter barnen har.

4.2.3 Social utveckling och trygghet i klassen

Om lärarna ser en koppling mellan motoriska brister och social utveckling beror på hur ofta de ser barnen i rörelse. I och med att en idrottslärare har fler idrottslektioner får han fler observationstillfällen. De lärare som inte ser någon koppling mellan motoriska brister och social utveckling, är de som upplever att de inte har barn med motoriska brister i klassen.

Lärarna tycker att det är viktigt att skapa trygghet i klassen, framförallt i klasser där det finns barn med motoriska brister. Genom att de känner sig trygga kan de känna att de vågar ta för sig mer och de blir inte rädda för att misslyckas och prova på nya utmaningar. Samtliga lärare tror att motoriska brister kan leda till sämre självförtroende, självkänsla och att man får svårt att ta kontakt med andra människor, när det gäller social kontakt i samband med lek och bollspel. De barn som inte kan följa spelets regler kan hamna utanför eller de drar sig undan frivilligt för att inte bli mobbade.

4.2.4 Arbetet med barn med motoriska brister

Idrottslärare B tycker inte att man måste peka ut de barn som har mindre motoriska problem utan han tycker att de kan tränas upp tillsammans med de övriga i klassen. Det kan räcka att gå bredvid och visa och samtidigt ge tydliga instruktioner. Det viktiga då är att skapa en trygghet och gemenskap i klassen och att inte acceptera nedvärderande kommentarer. Finns en trygghet i klassen kan de som har brister själva be att få öva extra på det de har svårt med, till exempel ta en egen matta vid sidan av och öva kullebyttor.

Lärarna har sett att brister i motoriken kan leda till problem även i andra ämnen, exempelvis problem med koncentrationen, förmågan att sitta still och att utforma bokstäver. De tycker att det kan finnas kopplingar mellan motoriska brister och social utveckling men det behöver inte vara så. Barn kan ha dålig motorik men ändå vara duktiga i skolan för övrigt. Barn utvecklas olika, man behöver inte dra förhastade slutsatser och tro att ett barn har stora motoriska brister. Lärarna påpekar att skillnaderna mellan barn i 6-10-årsåldern kan vara stora. Vissa utvecklas tidigt medan andra utvecklas senare. Det gäller att göra barnen medvetna om att de utvecklas olika, så att de inte tror att det är något fel på dem.

På idrottslärare A:s och klasslärare 2 och 3:s skola har eleverna med stora motoriska problem möjlighet till extra träning. Denna träning ska vara motiverande, lustfylld och givande. De förklarade att de måste ta kontakt med föräldrarna innan denna extra träning börjar. Det är viktigt att vara tydlig med träningens syfte för föräldrarna, när de förklarar varför barnet behöver denna träning. Idrottslärare B och klasslärare 1 anser inte att det finns några barn i deras klasser som har stora motoriska brister och har därför inga extra tillfällen där barnen kan träna sin motorik.

Idrottslärare A och klasslärare 2 och 3 använder ingen speciell kontroll för att se om extra träningen gett resultat. De observerar istället barnen under idrotten, för att se om deras rörelsemönster har förändrats. Idrottslärare A kan se att barnen blivit mer tryggare och säkrare på sig själva och vågar ta för sig mer än innan under idrottslektionerna. Han får även feedback från klasslärarna om det går bättre i andra ämnen, till exempel om barnet lättare kan hålla i en penna och forma bokstäver.

Enligt klasslärare 2 kan det vara bra om de andra barnen får veta att en klasskamrat som har motoriska brister behöver mer rörelseutrymme än dem och att det inte är negativt. På så vis kan barnen få förståelse för varför det barnet behöver mer plats för att röra sig.

Idrottslärare A har kontakt med en högstadieskola för att kunna prata om barnens utveckling. Genom denna kontakt kan idrottslärarna på båda skolorna ge och få information om hur de kan lägga upp sina lektioner. Detta gör att han bättre kan förbereda eleverna för högstadiet.

4.3 SAMMANFATTNING AV RESULTATET

Beroende på vilken grundutbildning lärarna har påverkas deras syn på och kunskap om barns motorik. Ju mer idrott lärarna har i sin utbildning desto mer medvetna är de om barns motoriska utveckling. Samtliga lärare tycker att motoriken är en viktig del i deras undervisning. Hur lärarna arbetar med motoriken i sin undervisning skiljer sig åt. Några av lärarna har rena motoriklektioner medan några väver in det i undervisningen. Alla lärarna bestämmer själva hur mycket motorik de ska ha i sin undervisning men de tar hjälp av kurs- och läroplaner. På en av skolorna finns möjlighet till extra motorikträning utöver de vanliga idrottslektionerna för barn med motoriska brister. Genom att lärarna observera under idrottslektionerna ser de hur barnens motoriska förmåga utvecklats. De lärarna som har barn med motoriska brister ser ofta en koppling mellan motoriska brister och social utveckling.

5 DISKUSSION

5.1 METODDISKUSSION

Vi anser att vi har fått svar på våra problemformuleringar och fått ut det vi ville av vår undersökning. Resultatet går inte att generalisera till andra lärare eftersom vi besökt två skolor, men vår litteraturgenomgång och undersökning har tillsammans givit oss en bra bild av hur lärare arbetar med motorisk utveckling i skolan och hur viktig lärarnas utbildning är. Intervjuerna har gett oss uppfattningen att lärarna tar ansvar för barn med motoriska brister, något som även litteraturen stöder.

Eftersom vår undersökning inriktar sig på barn i åldrarna 6-10 år valde vi att intervjua lärare som arbetar med barn i dessa åldrar. Att vi valde just de skolor vi gjorde beror på att de ligger nära där vi bor. Anledningen till att det blev fem intervjuer beror på att vi ansåg att det räckte för att genomföra vår undersökning. Vi valde att besöka skolorna för att presentera oss och arbetet. Det blir mer personligt när man besöker de man ska intervjua än när man ringer. En kontakt med lärarna skapas då tidigt. Det ger också lärarna en chans att lära känns oss lite innan de blir intervjuade.

Den halvstrukturerade intervjumetod vi valde fungerade bra. Vi fick givande svar på våra intervjufrågor och det uppstod bra diskussioner med lärarna. Att vi båda var med på samtliga intervjuer gjorde att vi fick ut mer av dem än vi skulle ha fått om vi gick var för sig. Detta märktes under bearbetningen av intervjuerna då våra anteckningar kompletterade varandra. Att anteckna och inte använda bandspelare valde vi för att få ut så mycket som möjligt av intervjuerna. Detta visade sig vara bra då en av lärarna blev lugnare och kände sig tryggare av detta. Hon påpekade innan intervjun att hon tidigare blivit intervjuad med bandspelare och känt sig obekvämt av det.

5.2 MOTORIKKUNSKAPENS BETYDELSE

Har man ingen idrott i sin utbildning, anser vi att man inte ska arbeta som idrottslärare. Genom intervjuerna har vi märkt att lärarna arbetar olika med motoriken beroende på hur mycket idrott de har läst. Idrottslärarna som är utbildade idrottslärare visar detta tydligt. De arbetar mer medvetet med motoriken genom att ha rena motoriklektioner exempelvis redskapsstationer. Två av klasslärarna har ingen respektive lite idrott i sina utbildningar, men de arbetar mer med motorik idag än innan tack vare den goda kommunikationen med en av idrottslärarna. Den tredje klassläraren som bara har en liten del idrott i sin utbildning arbetar inte medvetet med motoriken. Hon har inga rena motoriklektioner utan tycker att motoriken kommer in automatiskt i den vanliga undervisningen. Genom intervjuerna fick vi veta att en klasslärare och en idrottslärare inte har en lika god kommunikation som lärarna på den andra skolan har. De är omedvetna om varandras idrottslektioner.

Lärarna tar hjälp av läro- och kursplanerna vid planering av sina lektioner. De skolor som vi besökte tycker att redskapsgymnastik, lättare bollspel, dans och lekar är bra sätt att arbeta med när de vill träna barns motoriska utveckling.

Att tillhöra ett arbetslag är enligt Ericsson (2005:150) bra för kommunikationen mellan lärarna. Där kan de informera och ge feedback på barnens utveckling. Exempelvis kan idrottsläraren få veta om motorikträningen har påverkat utvecklingen positivt i andra ämnen. Att ha en bra kommunikation mellan lärarna på skolan är givande eftersom alla då blir delaktiga i barnens utveckling.

5.3 SKOLANS ROLL

Enligt Ericsson (2005:138) har senare kursplan för idrott och hälsa blivit vag jämfört med den tidigare. I den förra stod det att lärarna ska ta ett ansvar för barn som har motoriska brister, men idag har de inte detta utan eleverna får vara med på sina egna villkor. Vi tycker att den tidigare kursplanen var bättre och tog bättre hänsyn till barn med brister. Det är skolans och lärarnas ansvar att engagera dessa barn och få med de i undervisningen.

Hur lärare arbetar med och hur mycket kunskap man har om motorik beror som vi tidigare nämnt på hur mycket idrott man har i sin utbildning. Ericsson (<http://idrottsforum.org/articles/ericsson/ericsson.html>) vill öka denna kunskap om hur man kan arbeta med motorisk träning. Och enligt Ericsson (2005:137) och Sigmundsson & Pedersen (2004:58) har idrottsläraren ansvaret för barns motoriska utveckling och behöver därmed kunskap om hur de ska arbeta med den. Det är skolledningens som har ansvaret för att lärarna får den kunskap och kompetens de behöver (Ericsson, 2005:55; Mellberg, 1993).

De lärare som vi intervjuat tycker att motoriken är viktig för elevernas utveckling och att den påverkar deras självbild och självförtroende. Att eleverna utvecklar en positiv självbild och en social förmåga är något som kursplanen tar upp (<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0506&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>). Det är viktigt att eleverna utvecklar dessa förmågor och motoriken en bra metod för detta. Flera författare påpekar att lärarna måste göra den motoriska träningen individanpassad och allsidig, för att elevers självbild och självförtroende ska utvecklas positivt. Även barnets uppfattning om sin egen kropp och kroppens möjligheter kan påverka självkänslan. Studier visar även att barn kan få sämre självkänsla om de har motoriska problem (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:11; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:237-238,113-115; Sigmundsson & Pedersen 2004:75).

Den sociala utvecklingen, positiva upplevelser och att barn får samma möjligheter är något kursplanen i idrott och hälsa fokuserar på (<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0506&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>). Alla barn ska få samma möjlighet att delta i idrottsundervisningen oavsett förutsättningar. Idrotten är så mycket mer än bara fysisk aktivitet, den är en bra arena för den sociala utvecklingen. Positiva upplevelser är viktiga för att barnen ska känna att de får ut något av aktiviteterna. Det viktigt att man lägger fokus på motoriken eftersom den kan påverka den sociala biten. Missar man detta finns risken att barn med motoriska brister inte får den sociala kompetensen de behöver.

För att kunna tillgodose de behov barn med motorik- och koncentrationssvårigheter har, behöver lärarna ha den kompetens och kunskap som krävs. Saknas denna kunskap kan en ond cirkel uppstå genom att barn med brister står över idrotten, vilket gör att problemen ökar och barnen drar sig undan ännu mer (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:12; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:238; Mellberg, 1993; Nielsen, Vesterdorf & Skaftved, 1990;

Sigmundsson & Pedersen, 2004). För att kunna lära ut en förmåga måste man som lärare ha kunskap om den. Saknas kunskap om motorik kan barnen gå miste om viktiga delar i den motoriska utvecklingen. Återigen kan man se att lärarens utbildning har stor betydelse för undervisningen.

5.4 ARBETET MED BARN MED MOTORISKA BRISTER

Barn med motoriska brister ska vara med på den vanliga idrottsundervisningen anser vi. En av lärarna tog också upp detta. Där får de bygga upp den sociala gemenskapen och en trygghet med de andra i klassen. Genom att skapa trygghet i klassen kan man lättare nå fram till alla barn, även de med brister. Barnen blir inte rädda för att prova och misslyckas om de trivs med sin omgivning. Det är här viktigt att läraren ger eleverna med brister tydliga instruktioner och stödjer de lite extra. Enligt Lpo94 är det just lärarens ansvar att uppmärksamma och hjälpa barn som behöver extra stöd (Läraryrket, 2001:10).

Dessa barn behöver även extra motorisk träning som ligger utöver deras vanliga idrottslektioner. Detta visar även forskning, där man hävdar att dessa barn kan behöva specialgymnastik i mindre grupper. Genom denna träning får de träna och testa på övningar med andra barn som har liknande problem (Ericsson, 2005:79). Genom träning i mindre grupper och med barn som har liknande problem tror vi att barnet kan finna en trygghet och de slipper känna sig uttittade. Denna trygghet kan uppstå i och med att barnen känner sig likvärdiga med de andra i gruppen.

På en av skolorna arbetar lärarna på ovan nämnda sätt. Barnen får ett extra 30 minuterspass i veckan där de får träna på just det som de behöver. Denna träning behöver vara givande, lustfylld och motiverande för att barnen ska vilja fortsätta träna sina färdigheter. Detta arbetssätt tycker vi är bra eftersom det enligt Ericsson (2005:137-139) inte är ovanligt att barn med motoriska brister på många skolor slipper vara med på idrotten, för att undvika att bli retade. Sker detta har skolorna misslyckats, då de inte följer kursplanens direktiv. Vi tror att en orsak till misslyckandet är att kursplanen är dåligt formulerad, så man kan kanske inte bara skylla på skolorna. I den tidigare kursplanen för idrott och hälsa står det att ämnet har ansvar för barn med brister i motoriken men i den nuvarande kursplanen står det inget om detta ansvar. Den är mer vagt formulerad och ämnet ska istället skapa förutsättningar för alla att delta på sina egna villkor (Ericsson, 2005:138). En av idrottslärarna som har extra träning med barnen, märker att träningen ger resultat. Barnen har blivit tryggare och säkrare på sig själva och vågar ta för sig mer än innan.

Elever med motoriska brister behöver fler tillfällen än bara idrottslektionerna för att träna upp sin motorik. Dessa tillfällen kan uppstå i klassrummet, där ett mindre avbrott kan vara betydande för motorikutvecklingen. Även Ericsson (2005:144) och Sigmundsson & Pedersen (2004) hävdar att motoriken kan tränas i klassrummet. Två av klasslärarna väver in motoriken i den övriga undervisningen på ett bra sätt. De har tillgång till en motorikbana utomhus som barnen kan gå till under lektionstid om de har svårt att koncentrera sig eller sitta still. Införandet av en motorikbana är inspirerande och fler skolor borde ta efter skolan. Flera författare tycker att skolgårdarna ska vara rörelseinspirerande. Dock är det inte många skolor som är det idag (Ericsson, 2005:147; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:237-238; Mellberg, 1993).

Barn som har brister kan, men behöver inte få problem med andra ämnen i skolan. Barn som är lite efter i motoriken behöver inte ha brister, utan de kan bara vara så att de utvecklas senare. Lärarna poängterar just detta att skillnaderna i utvecklingen mellan barn i 6-10-årsåldern kan vara stora. Vissa utvecklas tidigt medan andra utvecklas senare.

5.5 OBSERVATION AV BARNES MOTORIK

Det är viktigt att kontrollera och observera barns motorik för att kunna se förändringar. På idrottslektionerna har man goda möjligheter till detta. Detta borde även genomföras i klassrummet, genom till exempel skrivövningar där man kollar pennfattningen och hur de formar bokstäver. Vid observationerna gäller det att veta vad man vill ha ut av dem eftersom det händer mycket under en lektion. Vill man studera samarbetet måste man bortse från annat som händer samtidigt. Observation är även ett bra sätt att upptäcka brister i barnens motorik. Även undersökningar framhåller vikten av att göra regelbundna kontroller av barns motorik (Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:151; Langlo Jagtøien, Hansen & Annerstedt, 2002:169-170).

Två av lärarna arbetar på ett bra sätt när det gäller att kontrollera barnens motorik därigenom att de använder sig av observation i början av läsåret. Detta är viktigt för att kunna upptäcka barn som har brister och på bästa sätt hjälpa dem. Många av lärarna gör ingen senare kontroll för att se om barnen utvecklats men det skulle kunna behövas. En kontroll i mitten av terminen och en i slutet skulle vara bra, då kan man lättare följa barnens utveckling och se ifall träningen ger resultat.

5.6 MOTIVATION FÖR LÄRANDE

Barnens självbild, motivation och lust till att lära påverkas av hur de upplever lärandet. Ett sätt att få undervisningen motiverande är att få barnen att se sig själva som sociala individer. (Duvner & Robinson, 1987; Ericsson, 2003; Ericsson, 2005). Motorikträningen behöver ha en progression för att den ska vara givande och utvecklande för eleverna. För att elever ska bli motiverade till fysisk aktivitet krävs allsidig träning. Detta framkom även i intervjuerna. Rörelse och lek är motivationsskapande inom idrotten. Innehållet i idrotten är viktigt för att skapa en positiv motorisk, fysisk, psykisk och social effekt. Det bör finnas rörelseglädje, delaktighet och förståelse för varför aktiviteterna är viktiga hos eleverna. Detta måste en lärare ha kunskap om annars finns risken att lusten i lärandet inte uppstår. Genom att låta eleverna utvärdera undervisningen kan kvalitén öka (Duvner & Robinson, 1987; Ericsson, 2003; Ericsson, 2005:148).

5.7 MOTORISKA BRISTER OCH SOCIAL UTVECKLING

Idrottslärare som har många lektioner med eleverna ser tydligare om motoriska brister och social utveckling påverkar varandra. De märker denna koppling genom att barn med motoriska brister inte vågar ta för sig lika mycket som de andra barnen. Detta märks även genom att barnen drar sig undan när de känner sig obekväma eller när de känner att de har svårt att bemästra något. De lärare som inte ser någon koppling är ofta de som inte själva upplever att de har barn med motoriska brister. Det finns ett samband mellan hur mycket idrottsundervisning lärarna har och om de ser ett samband mellan motoriska brister och social

utveckling. De som har mycket idrott ser ett samband mellan dessa medan de som har mindre idrott inte ser ett samband.

5.8 IDROTTENS BETYDELSE

Det är inte bara skolan, utan även andra faktorer som en tidspressad vardag, brist på utrymme och TV-tittande och dataspel som påverkar hur fysiskt aktiva barnen är. Trots bredare innehåll har idrottsämnet minskat kraftigt. Att uppnå de mål som finns i Lpo94 kan i och med detta ha blivit svårare. Genom att man har minskat antalet idrottstimmar ökar risken till motoriska problem för fysiskt inaktiva barn (Ericsson, 2003). Det är inte bra att de skär ner på idrotten, eftersom den bidrar med så mycket. Idrotten ger ett avbrott i den annars stillasittande vardagen i skolan. Idrotten ger bra träning men barnen får även en chans att springa av sig. De barn som blir mest lidande av den minskande idrottsundervisningen är de med motoriska brister eftersom det kan vara deras enda möjlighet till fysisk aktivitet. Man borde istället öka antalet idrottstimmar och tillfällen.

6 SLUTSATS

Vi har uppnått vårt syfte och fått svar på våra problemfrågor. Undersökningen visar att lärarnas utbildning påverkar deras syn på och kunskap om barns motoriska utveckling. Vi har fått en tydlig bild på hur man kan arbeta med motorik i sin undervisning och hur lärare kan arbeta med barn med motoriska brister. I undersökningen kan man se att lärare lägger olika mycket fokus på motoriken och att åsikterna om hur barn påverkas av motoriska brister skiljer sig från lärare till lärare beroende på om de har barn med motoriska brister i sina klasser.

Motoriken är viktigt för barns utveckling och genom den lär de sig kontrollera sina kroppar. För att barnen ska få ett komplett rörelsemönster behöver motoriken vara en väsentlig del i undervisningen. Motoriken är bra för den fysiska utvecklingen, men den påverkar även den sociala utvecklingen, som är viktig för barns självförtroende, självkänsla, trygghet och trivsel i gruppen. Om barnet saknar den sociala kompetensen finns risken för att barnet hamnar utanför gruppen. Det är oftast barn med motoriska brister som kan hamna i denna situation. Dessa barn bör få en chans att utveckla sin motorik genom stöd och extra träning. Skolan och idrottsläraren har ansvar för att upptäcka och stödja barn med brister. Det är viktigt att lärarna har den kompetens som krävs för att kunna arbeta medvetet med motorik annars finns risken att barn som behöver extra motorisk träning inte får det.

Av vår undersökning kan man se hur lärare arbetar med motoriken i skolan och hur pass viktig utbildningen är för att kunna genomföra en medveten och god motorisk träning. Undersökningen visar att motorik är viktigt enligt lärarna och de fokuserar en hel del på motoriken i undervisningen. Det är framför allt de lärare som har mycket idrott i sin utbildning som har stor fokus på motoriken. Det är lärarna själva som bestämmer hur mycket fokus de ska lägga på motoriken. Det enda som påverkar deras innehåll i undervisningen är läro- och kursplanen som de är noga med att följa.

För att lust till lärandet ska uppstå hos barn krävs en allsidig och motiverande undervisning. Den extra träning som barn med motoriska brister behöver bör vara lustfylld och givande för att deras vilja till att träna ska finnas. Undersökningen visar att lärare som har haft barn med motoriska brister lättare kan se en koppling mellan motoriska brister och social utveckling än lärare som anser att de inte har haft barn med motoriska brister. Barn med motoriska brister ska inte slippa vara med på idrotten för det skulle bara göra bristerna större. Alla lärare vill att barn med stora eller små motoriska brister ska vara med i den vanliga idrottsundervisningen för att de ska känna gemenskap med resten av klassen. Det är viktigt för att alla barn ska få samma möjlighet att delta i idrottsundervisningen oavsett förutsättningar. Den skolan som har barn med motoriska brister har utarbetat en plan för hur de kan hjälpa de barnen. Skolan som inte har barn med större brister har ingen speciell plan för hur de ska hjälpa barn med motoriska brister. Genom att lärarna observerar under lektionerna kan de följa barnens utveckling. Det är endast få av lärarna som gör en speciell motorikkontroll i början av läsåret.

Barn som har motoriska brister är de som blir mest lidande om det skärs ner på idrottsundervisningen. Därför borde antalet tillfällen ökas istället.

Det arbets sätt som en av idrottslärarna arbetar efter är något vi själva vill sträva efter. Att ha ren motorikträning utöver den vanliga idrottsundervisningen är ett bra sätt för alla barn att öva upp och utveckla sin motoriska förmåga. De barn som har större motoriska brister uppmärksammas och får en bra möjlighet att utvecklas genom extra träning. Detta sätt vill vi

också arbeta efter men vi vill även ha en särskild återkommande motorikkontroll för att se om barns utveckling går framåt och för att se om arbetssättet är bra.

6.1 VIDARE FORSKNING

Motorik är ett stort och intressant område att forska om. Det händer mycket med den motoriska utvecklingen hos barn och det påverkar hela deras livsstil. Motorik är ett livslångt lärande och för att utvecklingen ska gå framåt krävs träning. Vill man forska vidare om barns motoriska utveckling kan man använda sig av något som kallas longitudinell forskning. Då följer man ett antal barn under en viss tid och gör upprepade undersökningar av dem. Forskaren samlar information om de olika individerna vid flera tillfällen och barnen kan följas enda från födelsen långt upp i vuxen ålder. När man studerar ett och samma barn vid flera tillfällen kan forskarna uttala sig om förlopp och se hur olika problem kan variera hos ett barn över tid. Det är ganska vanligt att man följer flera barn som är födda samma år. Det går vanligtvis ett par år mellan undersökningarna

(<http://home.swipnet.se/ollevejde/statistikord/longitudinell.htm>, <http://webnews.textalk.com/se/article.php?id=33930>).

7 LITTERATURLISTA

- Duvner, Tore & Robinson, Karin. (1987). *Senso-motorisk träning*. RPH-Sär
- Ericsson, Ingegerd. (2005). *Rör dig – lär dig, motorik och inlärnin*g. SISU Idrottsböcker
- Ericsson, Ingegerd. (2003). *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer – En interventionsstudie i skolår 1-3*. Malmö: Reprocentralen
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov. (2001). *Examensarbete i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget
- Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Langlo Jagtøien, Greta, Hansen, Kolbjørn & Annerstedt, Claes. (2002). *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: Multicare Forlag
- Lidbeck, Lena. (1988). *Barnets åldrar – utvecklingen från 1-16 år*. Kristianstads Boktryckeri AB
- Läraryrket. (2001). *Lärarens handbok*. Solna: Tryckindustrin Information
- Mellberg, Britt-Marie. (1993). *Rörelselek*. Liber Utbildning AB
- Nielsen, Hans Christian, Vesterdorf, Anita & Skaftved, Jørgen. (1990). *Motorisk träning för fumlare och tumlare*. Stockholm: Norstedts
- Sigmundsson, Hermundur & Pedersen Arve Vorland. (2004). *Motorisk utveckling – Nyare perspektiv på barns motorik*. Lund: Studentlitteratur
- Säljö, Roger. (2000). *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma
- Säljö, Roger. (2005). *Lärande och kulturella redskap. Om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Nordsteds akademiska förlag
- Williams, P, Sheridan, S & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Barns samlärande – En forskningsöversikt*. Kalmar: Lenanders Tryckeri AB

Internet

<http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=762&a=266049> 2006-04-10

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0506&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087> 2006-04-06

<http://idrottsforum.org/articles/ericsson/ericsson.html> 2006-04-05

<http://home.swipnet.se/ollevejde/statistikord/longitudinell.htm> 2006-05-25

<http://webnews.textalk.com/se/article.php?id=33930> 2006-05-25

http://eprints.bibl.hkr.se/archive/00000332/01/Exarb_Rietz-Berntsson_Carlegrundh.pdf
2006-06-08

Observationsunderlag 1¹

Namn: _____		Född: _____		Omoget rörelse- mönster	Nödvan- dig upp- märk- sambets- krävande kontroll	Automa- tiserade rörelser
Skola: _____		Klass: _____				
Undersökare: _____		Datum: _____				
		Yngre barn ca 5–8 år	Större skolbarn ca 8–11 år			
Statisk balans	1.1 Stå på tå. 2 ben 10 sek	1.3 Storkställning. 20 sek.				
	1.2 Balans. 1 ben 15 sek	1.4 Stå på tå, 1 ben 10 sek				
Dynamisk balans	2.1 Hopp framåt. 1 ben 5 m	2.3 2 hopp åt sidan och tillbaka igen, 2 ben				
	2.2 3 sidhopp, 2 ben	2.4 2 hopp åt sidan och tillbaka igen, 2 ben				
Koordination av de övre extremiteterna	3.1 Diadokokinesi pronation/supination med medrö i överarm	Diadokokinesi pronation/supination utan medrö i överarm				
	3.2 Reciprok koordination med medrö i överarm	Reciprok koordination utan medrö i överarm				
	3.3 Fingeropposition tummen mot 2–3–4–5–4–3–2 osv					
Komplicerade perceptuella motoriska funktioner	4.1 Bollspel (kasta-fånga 1 hand, 2 händer)					
	4.2 Imitation av tändsticksmönster 					
	4.3 Fingerkänslighet, beröring av 1 finger (1,5,2,4,3)					
	4.4 Fingerkänslighet, beröring av 2 fingrar samtidigt (2/4, 4/5, 1/5, 2/3)					
	4.5 Grafaestesi (9, 7, 8, 6, 4, 5, 2, 3)					
	4.6 Hand-finger imitation med och utan synens hjälp					
Tung- koordination	5.1 Tungspets mot näsa					
	5.2 Tungdiadokokinesi					
Generellt intryck	6.1 Generell motorisk aktivitet					
	6.2 Gång – hållning (vanligt, på tå, häl, takåsgång)					
	6.3 Medrörelser, uttalat – medel – endast sporadiskt					
	6.4 Höger/vänster orientering, egen kropp och i rummet kan inte – osäker – säker					

Slutsats:

¹ Nielsen, Hans Christian, Vesterdorf, Anita & Skaftved, Jørgen. (1990). Motorisk träning för funnlare och tumlare

Observationsunderlag 2²

Klass: 2a	Tid:		Observatör:			
Namn:	Märta	Åsa	Ida	Calle	Stina	Philip
Grad av mästrande:	B D I	B D I	B D I	B D I	B D I	B D I
Aktiviteter:						
A Rulla	x	x	x			
B Hålla högt	x	x	x			
C Blund	x	x	x			
D Härma	x	x	x			
E Hoppa	x	x	x			

Klass: 3b	Tid:		Observatör:				
Aktiviteter/ Namn	Åla	Rulla	Springa	Hoppa	Klättra	Kasta	Sparka
Eva							
Ida							
Calle							

² Langlo Jagtøien, Greta, Hansen, Kolbjørn & Annerstedt, Claes. (2002). Motorik, lek och lärande

Intervjufrågor till lärare

1. Vad har du för utbildning?
2. Vilken betydelse har motoriken i undervisningen?
3. Hur arbetar du med motorik i din undervisning?
4. Vem bestämmer hur mycket fokus/tid du ska lägga på motorik undervisning?
5. Hur hjälper du barn som har motoriska problem?
6. Hur kan du senare se om deras motorik har utvecklats?
7. Vilken koppling upplever du att det finns mellan motoriska brister och social utveckling?